

Ministerul Agriculturii,
Dezvoltării Regionale
și Mediului

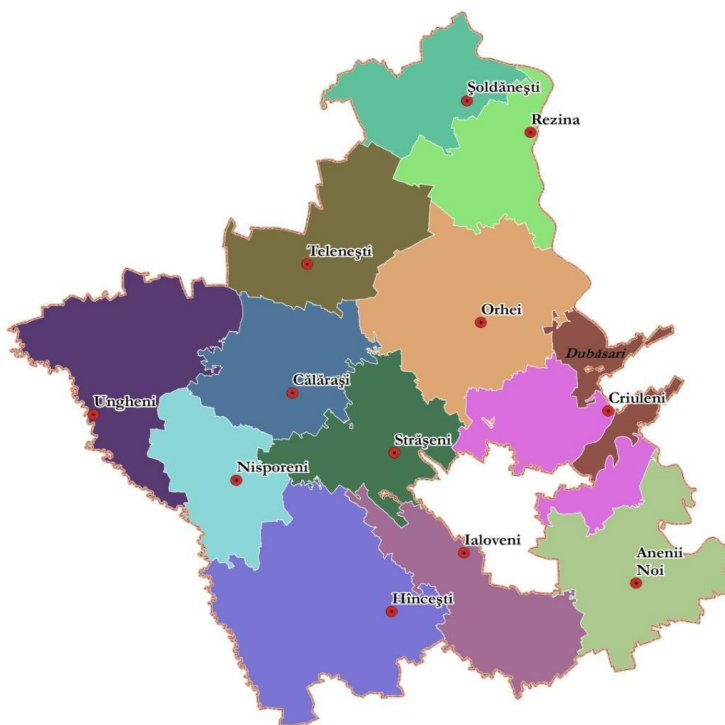
Agenția de
Dezvoltare Regională
Centru

Aprobat
prin Decizia CRD Centru
nr. ____ din ____ 2020

Coordonat:
Dorin ANDROS,
Secretar de Stat
„____” ____ 2020

RAPORT DE PROGRES privind implementarea SDR 2016-2020

Perioada de raportare
ianuarie - iunie 2020

Ialoveni, 2020

Cuprins

Lista abrevierilor și acronimelor.....	3
Sumar Executiv.....	4
Principalele rezultate ale SDR atinse în perioada de raportare.....	6
Obiectiv General: Dezvoltarea teritorială echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Centru	6
Obiectivul Specific 1: Îmbunătățirea accesului la servicii și utilități publice de calitate.....	7
<i>Măsura 1.2 Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare</i>	<i>8</i>
<i>Măsura 1.3 Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor solide la nivel regional</i>	<i>10</i>
<i>Măsura 1.4 Creșterea eficienței energetice a clădirilor și serviciilor publice</i>	<i>11</i>
Obiectivul Specific 2: Dezvoltarea economică durabilă și competitivă a regiunii.....	11
<i>Măsura 2.1 Sprijinirea dezvoltării urbane durabile</i>	<i>13</i>
<i>Măsura 2.2 Dezvoltarea economiei regionale și diversificarea infrastructurii de afaceri.....</i>	<i>13</i>
<i>Măsura 2.3 Dezvoltarea potențialului turistic al regiunii.....</i>	<i>14</i>
Obiectivul specific 3: Consolidarea unei bune guvernante regionale.....	14
<i>Măsura 3.1 Consolidarea capacităților actorilor locali și regionali responsabili de dezvoltarea regională.....</i>	<i>14</i>
<i>Măsura 3.2 Promovarea potențialului de dezvoltare a RD Centru</i>	<i>15</i>
<i>Măsura 3.3 Perfecționare sistemului de planificare și programare</i>	<i>16</i>
Lecții învățate și Bune practici	18
Concluzii	18
Anexe:	
Anexa 1. Tabel generalizator cu indicatorii de monitorizare SDR Centru	
Anexa 2. Lista proiectelor în proces de implementare pentru perioada ianuarie-iunie 2020	

Lista abrevierilor și acronimelor

AAC	– Aprovizionare cu apă și canalizare
AEE	– Agenția pentru Eficiență Energetică
ADR	– Agenția de Dezvoltare Regională
AI	– Agenția de Investiții
AMAC	– Asociația Moldova Apă-Canal
APL	– Administrația Publică Locală
ASD	– Administrația de Stat a Drumurilor
BNS	– Biroul Național de Statistică
CNCDR	– Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	– Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CPV	– Concept de Proiect Viabil
CRS	– Comisie Regional Sectorială
CR	– Consiliul Raional
DR	– Dezvoltarea Regională
DRL	– Drumuri regionale și locale
DUP	– Documentul Unic de Program
EE	– Eficiență energetică
FNDR	– Fondul național pentru dezvoltare regională
GIZ	– Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	– Grup de lucru regional sectorial
IA	– Incubatorul de afaceri
IES	– Inspectoratul Ecologic de Stat
ISA	– Infrastructura de suport în afaceri
MADRM	– Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii
MSPL	– Modernizarea serviciilor publice locale
ZEL	– Zona Economică Liberă

Sumar Executiv

Raportul de progres privind implementarea SDR 2016-2020 prezintă principalele rezultate ale ADR Centru obținute în urma implementării măsurilor planificate pentru perioada menționată. Pe parcursul acesteia, ADR Centru a realizat un șir de activități, în mai multe domenii specifice pentru atingerea obiectivelor stipulate în strategie.

La baza evaluării rezultatelor obținute, a stat Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională, aprobată prin ordinul MADRM nr.226 din 4 octombrie 2018, prin care au fost stabiliți 45 de indicatori de monitorizare (Anexa 1). Astfel la nivel de obiectiv general: Dezvoltarea teritorială echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Centru, principalii indicatori de monitorizare sînt PIB -ul regional, rata de sărăcie și indicele de disparitate PIB regional pe locuitor. Potrivit ultimelor date BNS, PIB-ul regional constituie, 24 477 456 mii lei pentru anul 2016, cu 2 097 039 mai mult decît în anul 2015, iar indicele de disparitate este de 52,9% în 2016 și 51% în 2015. În acest sens, situația în regiune, la acest capitol este destul de modestă.

Principalele rezultate obținute în perioada de raportare:

În domeniul reabilitării drumurilor locale și regionale:

- 4 proiecte în proces de implementare
- 8 podețe reabilitate
- 18 km de drum asfaltat

În domeniul îmbunătățirii serviciilor de apă și canalizare:

- 6 proiecte în proces de implementare.
- 0 km rețele noi de canalizare construite
- 0 km rețele de canalizare renovate
- 3343 m rețele de canalizare cu scurgere gravitațională construite
- 0 km rețele de canalizare cu scurgere forțată construite
- 0 km apeduct magistral construite
- 1 stație de pompare a apelor uzate construită

În domeniul creșterii eficienței energetice a clădirilor și serviciilor publice:

- 4 proiecte în proces de implementare
- 1 proiect finalizat
- 0 m2 de pereți exteriori izolați
- 0 m2 de ferestre și uși exterioare schimbate
- 0 m2 subsol izolat termic

În domeniul dezvoltării potențialului turistic al regiunii:

- 3 proiecte în proces de implementare

- 1 muzeu renovat
- 1 alee renovată
- 1 popas amenajat
- 1 propunere de proiect elaborată și depusă.

În domeniul infrastructurii de suport în afaceri:

- 2 proiecte în proces de implementare

În domeniul cooperării cu partenerii externi de dezvoltare:

- 1 parteneriat stabilit
- Participare la 1 Apel de proiecte internațional pentru depunerea propunerilor de proiecte (proiect acceptat spre finanțare)

Introducere

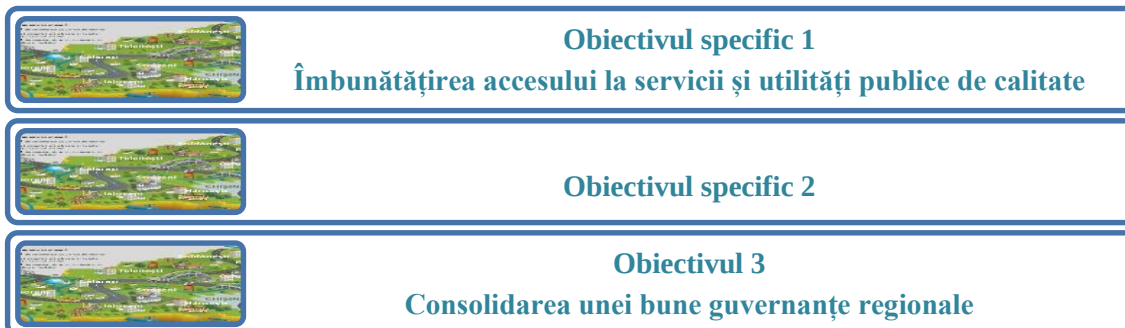
Conform Legii nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, politica de dezvoltare regională reprezintă activitatea coordonată a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate. În acest context principalul document, la nivel de regiune, în bază căruia se realizează activitățile de dezvoltare regională este Strategia de Dezvoltare Regională Centru. La elaborarea acesteia s-a ținut cont, în special, de prioritățile stipulate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională – principalul document în domeniul dezvoltării regionale la nivel național, care se află în concordanță cu alte documente naționale de importanță majoră precum: Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, Strategia Națională de Descentralizare, prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, strategiile naționale sectoriale și alte acte normative.

Strategia de Dezvoltare Regională se aprobă de Consiliul Regional pentru Dezvoltare, structură funcțională deliberativă la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, constituită pentru coordonarea și promovarea obiectivelor politicii de dezvoltare regională la nivel local.

Potrivit strategiei regionale, principalul obiectiv pe care trebuie să-l atingem întru realizarea politicii de dezvoltare regională este următorul:

Dezvoltarea teritorială echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Centru

Pentru realizarea acestui obiectiv au fost identificate trei domenii prioritare în bază cărora vor fi atinse următoarele obiective strategice specifice:

În baza condițiilor de dezvoltare și necesităților identificate în regiune, a resurselor publice limitate, la elaborarea SDR Centru, s-a propus cumularea eforturilor pentru atingerea următorului impact scontat: nivel de trai al populației îmbunătățit, disparitățile intraregionale diminuate și coeziune teritorială asigurată, aceștia fiind cuantificați cu următorii indicatori principali: PIB-ul regional, nivelul de sărăcie și indicele de disparitate.

Ca instrument de monitorizare și dovadă a implementării SDR Centru, prin descrierea progreselor realizate în atingerea obiectivelor stabilite în strategie, se prezintă Raportul de progres privind implementare SDR. Acesta se elaborează în conformitate cu Planul de acțiuni pentru implementarea strategiei și include principalele activități, proiecte și măsuri îndeplinite pe parcursul semestrului/anului. Raportul se elaborează de către Agenție, este coordonat cu autoritatea de implementare a politicii de dezvoltare regională (MADRM) și se prezintă spre aprobare CRD.

Prezentul raport vine cu o descriere generală asupra activităților care au fost realizate pe parcursul perioadei de raportare întru atingerea obiectivelor și asigurarea impactului menționat anterior. Acesta reflectă implicarea și contribuția cu care vine ADR Centru pentru îmbunătățirea situației din RDC precum și impedimentele întâlnite în cale, bunele practici și lecțiile învățate.

Principalele rezultate ale ADR atinse în perioada de raportare

Obiectiv General: Dezvoltarea teritorială echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Centru

Strategia de dezvoltare regională Centru (SDR Centru) pentru perioada 2016-2020 își propune cumularea eforturilor întru atingerea următorului **impact** scontat:

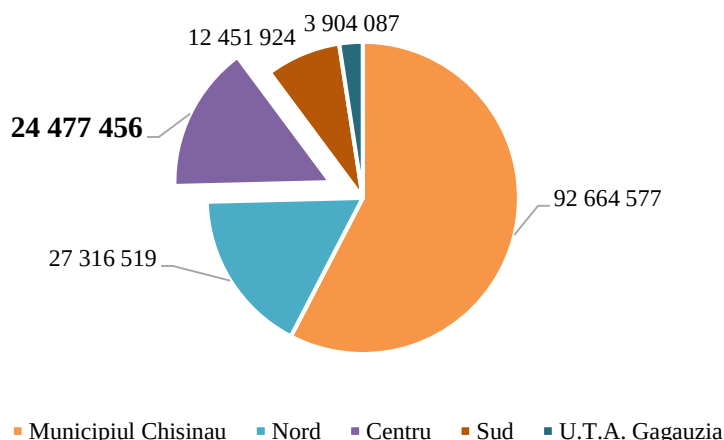
- Nivelul de trai al populației îmbunătățit;
- Disparitățile intraregionale diminuate;
- Coeziunea teritorială asigurată.

Progresul de realizare a obiectivului general al SDR Centru este cuantificat prin estimarea următorilor **indicatori**:

- PIB – ul regional;
- Nivelul de sărăcie în regiuni;
- Indicele de disparitate.

Evoluția PIB-ului regional a început a fi monitorizată începând cu anul 2014, anul pentru care BNS oferă informația ce ține de PIB dezagregată pe regiuni de dezvoltare. Totodată, conform metodologiei de calcul, valorile pentru indicatorul respectiv sînt furnizate la 2 ani întârziere.

Diagrama nr. 1 Ponderea PIB regional în formarea PIB național, 2016

Indicele sărăciei (14,9), care este mult peste media pe țară (11,4) și este depășit doar de RD Sud (16,7) denotă un nivel scăzut de trai, populația fiind la limita sărăciei. Ponderea infrastructurii *utilităților publice* în RDC este sub media pe țară, iar nivelul de prestare a serviciilor necesită îmbunătățire și modernizare. Această situație determină creșterea costurilor de transport, restrânge mișcarea bunurilor, serviciilor și resurselor umane și nu doar reduce activitatea economică, dar și limitează dezvoltarea umană. Starea precară a infrastructurii utilităților constituie un impediment în crearea condițiilor de dezvoltare a industriei și micului business, dar și în asigurarea calității vieții locuitorilor.

Obiectivul Specific 1: Îmbunătățirea accesului la servicii și utilități publice de calitate

Este bine cunoscut că pentru asigurarea unui nivel de trai calitativ pentru cetățeni, serviciile și utilitățile publice de calitate joacă un rol important. Ele constituie elementul de bază care asigură confortul realizării activităților de zi cu zi. În acest sens Obiectivul specific 1, stipulat în SDR Centru presupune realizarea următoarelor măsuri:

1. Reabilitarea rețelelor de drumuri locale și regionale
2. Îmbunătățirea serviciilor de alimentare de apă și canalizare
3. Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor solide
4. Creșterea eficienței energetice a clădirilor și serviciilor publice.

Pentru îndeplinirea acestor măsuri, respectiv, sînt așteptate următoarele rezultate:

- Conectivitatea, accesibilitatea și calitatea infrastructurii rutiere locale și regionale este îmbunătățită
- Populația în regiune beneficiază de servicii de AAC și MDS eficiente și calitative
- Condițiile în clădirile publice sînt îmbunătățite prin măsuri de eficiență energetică

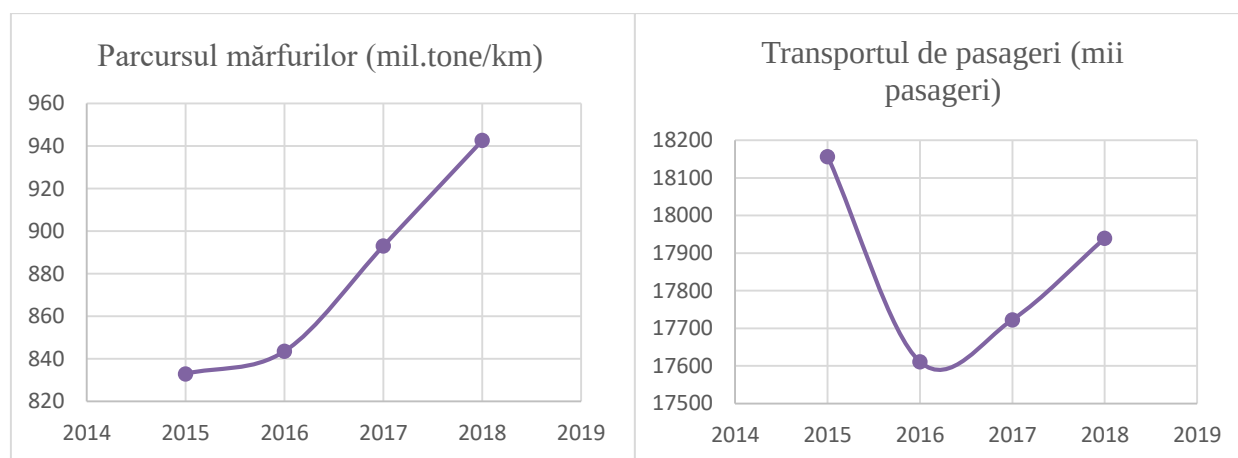
- Comunitățile cooperează eficient în prestarea de servicii publice

Măsura 1.1 Reabilitarea rețelei de drumuri locale și regionale

La momentul raportării ADR Centru implementează 4 proiecte în domeniul DRL aprobat de FNDR dintre care valorificați 540563,8 mii lei.

Unul din indicatorii principali de monitorizare în acest domeniu îl constituie ponderea drumurilor regionale modernizate, care conform BNS, pentru anul 2018 constituie 60,3%, iar lungimea drumurilor regionale modernizate 736 794 km. Făcând comparație cu anul 2017 acești indicatori sînt în creștere lentă, astfel pentru ponderea drumurilor modernizate, indicatorul a crescut cu 0.9%, iar lungimea drumurilor cu 27 318 km.

Un al alt indicator în domeniul DRL reprezintă parcursul mărfurilor realizat cu transportul rutier care este într-o continuă creștere începînd cu 833 mil. tone-km în 2015 și continuînd cu 942,7 mil. tone-km în 2018, ocupînd locul 2 după ADR Nord, în profil regional. La indicatorul transportului de pasageri, realizat cu autobuze și microbuze, perioada de vîrf o constituie anul 2015 cu 18157,1 mii pasageri, după care în anul 2016 a avut o scădere bruscă pînă la 17610,8 mii. În continuare, însă, indicatorul este în proces de revenire - cu 17 939,9 mii pasageri în 2018, ocupînd locul de frunte în comparație cu celelalte regiuni de dezvoltare.

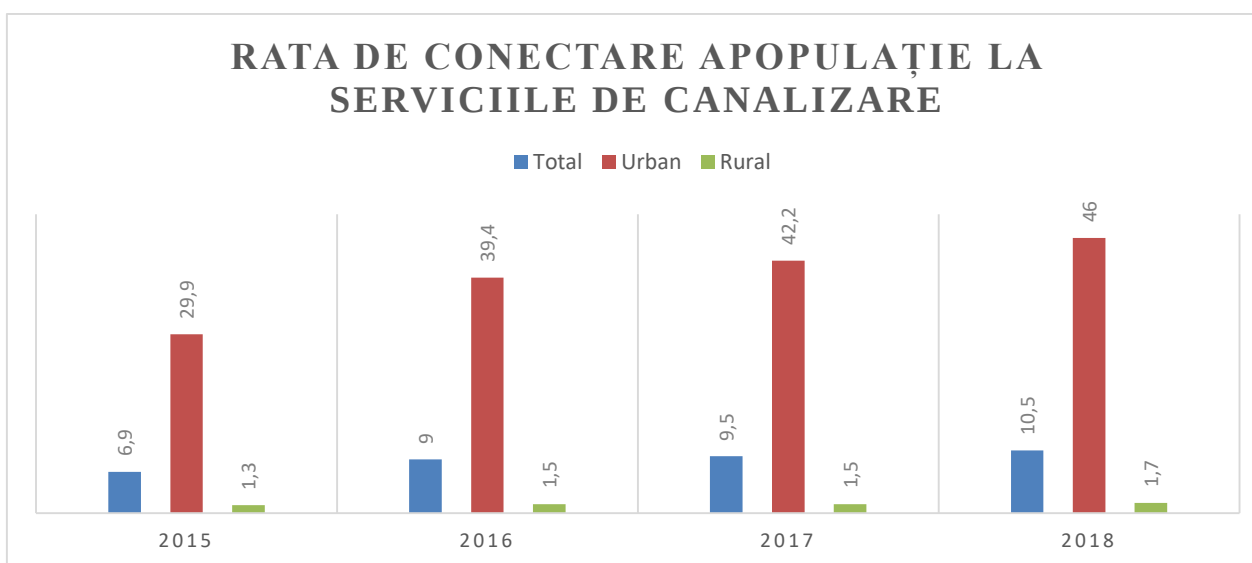
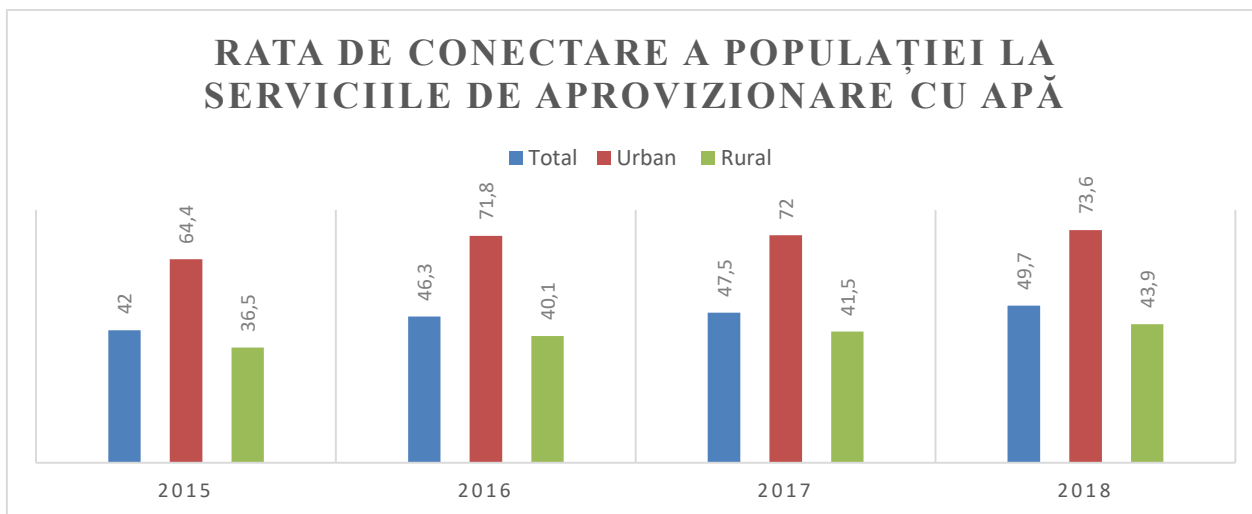

Măsura 1.2 Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare

Situația în domeniul AAC nu este cea mai bună în RDC, însă nu este cea mai rea în comparație cu alte regiuni de dezvoltare luînd în vedere că numărul populației este cel mai mare. Totuși trendul de dezvoltare este pozitiv comparînd cu anul 2015. Astfel potrivit datelor BNS, în anul 2018, rata de conectare a populației la serviciile AAC constituie 49,73% (cu 7,3% mai mult decît în 2015), sau 521,1 mii cetățeni, practic jumătate din populația regiunii. Dezagregînd pe tipul de localități, orașele au o pondere mai mare privind accesul la apă potabilă și anume 73,6%, iar satele 43,9%.

În privința accesului la sistemele de canalizare, rata de conectare, pentru RDC, în anul 2018 constituie 10,5% sau 109,7 mii cetățeni, aflîndu-se sub media națională de 29,3%. Acest indicator, comparativ cu anul 2015, a crescut cu 4,6%. Situație în care se află regiunea, nu este deloc bună,

rata de conectare la canalizare fiind de mai mult de 4 ori mai mică decât la apă, ceea ce denotă că o bună parte a apei uzate se revarsă necontrolat aducând pagube considerabile mediului înconjurător. În mediul rural situația este și mai gravă rata de conectare constituind doar 1,7%.

Pentru îmbunătățirea situației în acest domeniu, ADR Centru la momentul actual implementează 6 proiecte, dintre care, la momentul raportării sînt valorificate 3.005.223,96 mii lei.

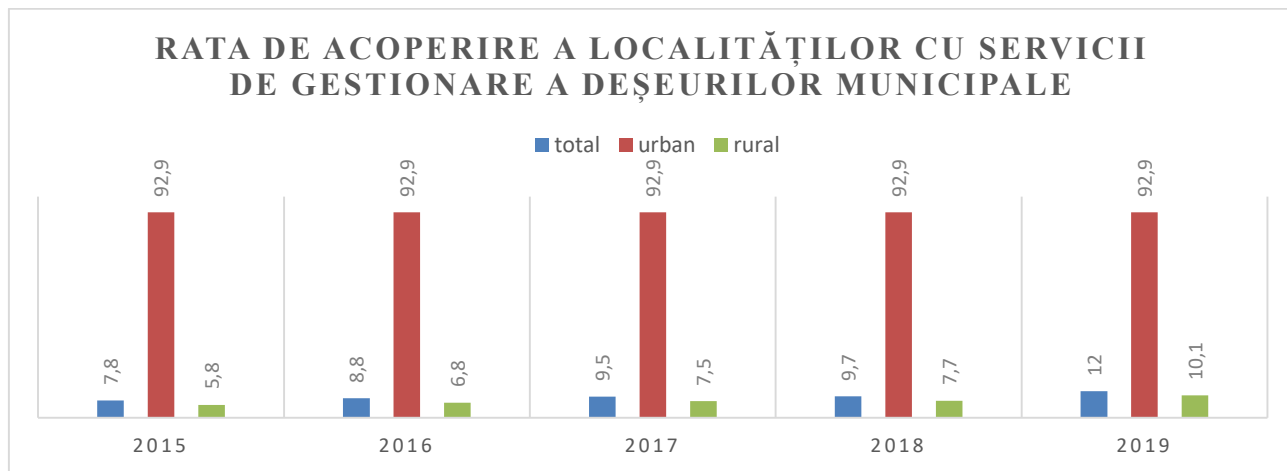
În primul semestru a anului 2020 a continuat implementarea și a fost finalizat proiectul „*Sprijin în dezvoltarea gestionării apelor reziduale în Regiunea Centrală a Moldovei – o mai bună gestionare a apelor uzate pas cu pas*”, SAMRS/2018/MD/1/6, finanțat de Programul Oficial de Asistență pentru Dezvoltare al Republicii Slovace (SlovakAid). În perioada respectivă a fost realizată ultima activitate – dotarea Întreprinderilor Municipale „Apă Canal” din orașe centre raionale cu bunuri în valoare de 1330 euro per întreprindere, în baza nevoilor individuale.

Elaborarea propunerilor de proiecte în domeniul aprovizionării cu apă și canalizare.

În perioada ianuarie-martie 2020, în parteneriat cu ADR Senec-Pezinoc și primăria orașului Ialoveni a fost elaborat și depus proiectul *”Apa potabilă în Ialoveni: Îmbunătățirea calității vieții în orașul Ialoveni prin îmbunătățirea accesului la Apă Potabilă și creșterea conștientizării în domeniul managementului apelor”/ “Drinking Water in Ialoveni: Improving the quality of life in Ialoveni Municipality through improved Access to drinking water and raised awareness about water management”*. Proiectul vizează construcția unei porțiuni de apeduct în orașul Ialoveni; dotarea stației de clorinare (pentru o tratare mai calitativă a apei) și organizarea campaniei de conștientizare a populației. Proiectul a fost aprobat spre finanțare și urmează a fi implementat în perioada octombrie 2020 – martie 2022. Valoarea proiectului constituie cca 220 000 euro.

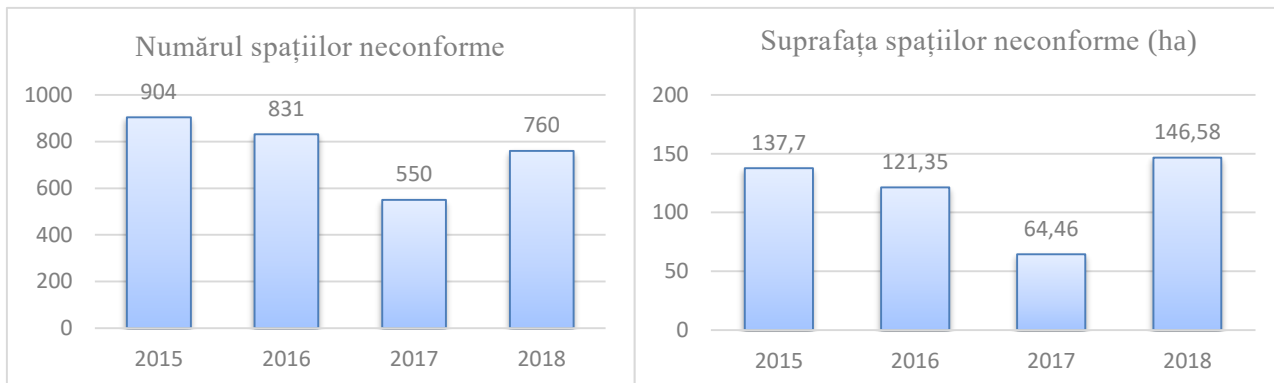
Măsura 1.3 Dezvoltarea sistemelor integrate de management al deșeurilor solide la nivel regional

Unul din principalii indicatori de monitorizare a situației în domeniul managementului deșeurilor îl constituie rata de acoperire a localităților cu servicii de gestionare a deșeurilor menajere solide. La acest capitol situația în regiune nu este prea bună: indicatorii se schimbă în direcția pozitivă, însă destul de lent. Astfel, pentru RDC, conform datelor BNS, în anul 2015 rata de acoperire a localităților cu serviciile MDS indică 7,8%, iar în 2019 – 12%. La nivelul localităților urbane, indicatorul a rămas neschimbat din 2015 pînă 2018 fiind de 92,9%, iar în localitățile rurale, în aceeași perioadă, a crescut de la 5,8% la 10,1%.

Din cele menționate putem conchide că există o cantitate considerabilă de deșeuri menajere solide depozitate în spații neconforme, ceea ce agravează situația ecologică. Deși numărul spațiilor neconforme de depozitare a deșeurilor solide scade: de la 904 în anul 2015 la 550 în anul 2017, totuși în 2018, numărul acestora din nou crește, ajungînd la 760. Același lucru se observă și în cazul suprafeței acestor spații: se observă o scădere din de la 137,7 ha în 2015, la 64,46 în 2017, însă în 2018 se atestă o creștere colosală la 146,58 ha. Acest fapt indică că creșterea numărului de spații neconforme din 2017 spre 2018 a crescut cu 38%, iar suprafața acestora cu 127,4%, ceea ce este neproportional de mult, și chiar depășește valoare inițială (anul 2015).

Anul	2015	2016	2017	2018
Nr.	904	831	550	760
Suprafața (ha)	137,7	121,35	64,46	146,58

Măsura 1.4 Creșterea eficienței energetice a clădirilor și serviciilor publice

Din cauza lipsei datelor BNS, monitorizarea indicatorilor la nivel de regiune în acest domeniu nu este posibilă, însă putem vedea contribuția ADR Centru prin implementarea proiectelor. La momentul raportării, în proces de implementare se află 4 proiecte și 1 proiect finalizat.

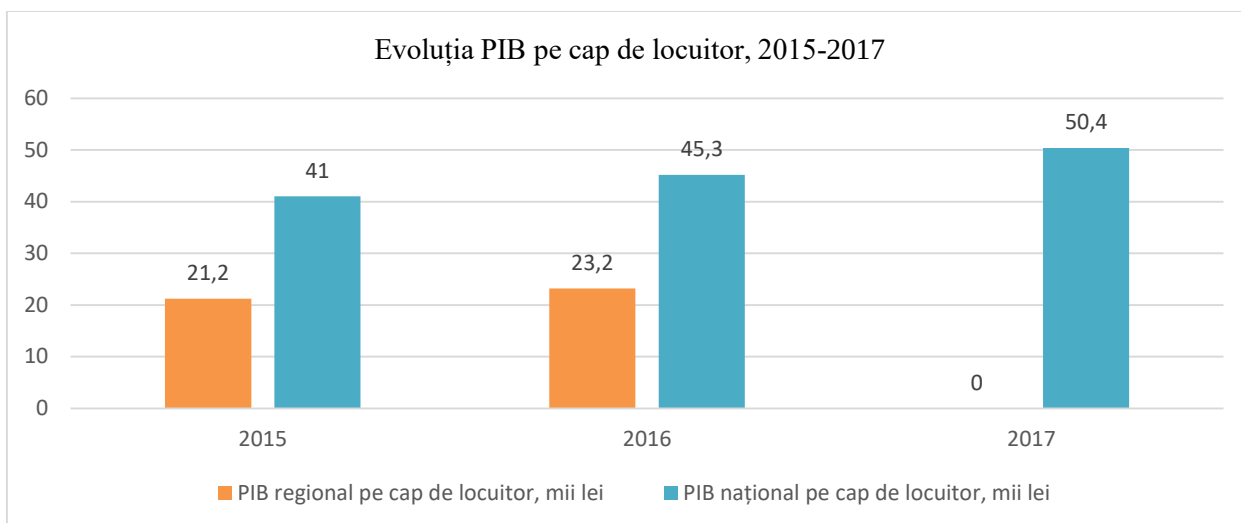
Obiectivul Specific 2: Dezvoltarea economică durabilă și competitivă a regiunii

Dezvoltarea economică reprezintă una din principalele domenii de dezvoltare a oricărui stat, fapt valabil și pentru un teritoriu mai restrâns ca regiunea. Este bine cunoscut că economia constituie motorul principal pentru dezvoltarea majorității ramurilor de activitate, prin faptul că producția, managementul acesteia, comerțul, consumul de bunuri și servicii, precum și alocarea resurselor reprezintă partea constituantă a acestora.

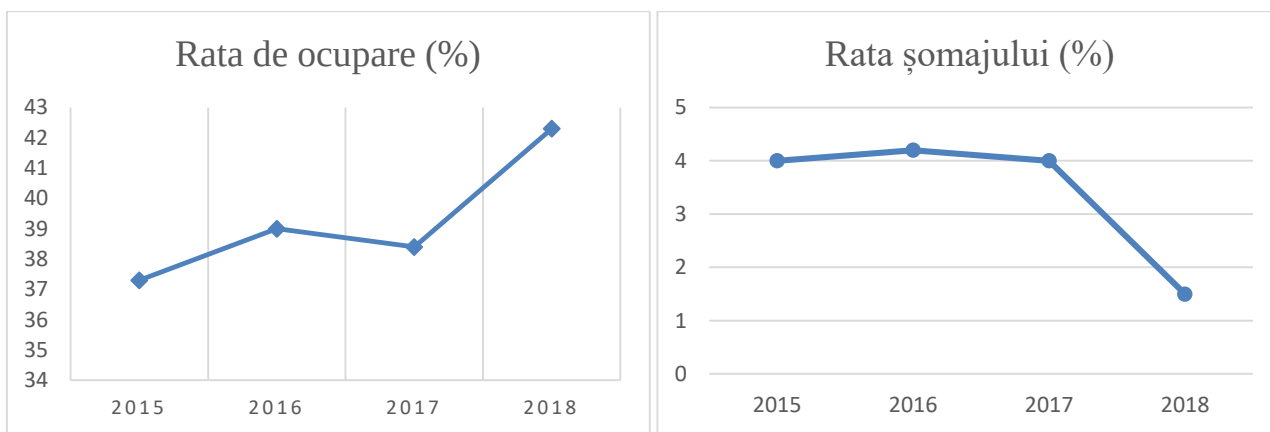
Reieșind din directivele SDR, principalele rezultate întru atingerea obiectivului 2 sînt următoarele:

- Atractivitatea orașelor pentru cetățeni și mediul de afaceri este sporită;
- Potențialul economic al regiunii este valorificat;
- Patrimoniul cultural și natural al regiunii este protejat și valorificat în scopuri turistice.

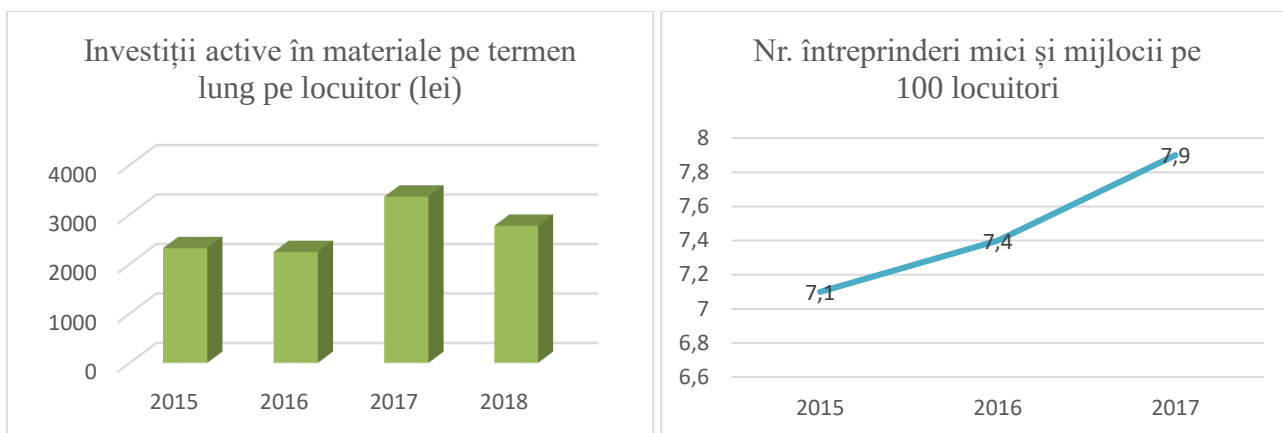
Unul din principalii indicatori de monitorizare a dezvoltării economice în regiune este produsul intern brut pe locuitor. Conform BNS, ultimele date disponibile, la nivel de regiune, sînt din 2016. Astfel în anul 2015 acest indicator constituia 21,2% prețuri curente, iar în 2016 – 23,2% atestînd o creștere ușoară, însă fiind aproximativ de două ori sub media la nivel național 41% în 2015 și 45,3% în 2016.

Un alt indicator important în acest domeniu este rata șomajului, care practic nu a înregistrat schimbări pe parcursul anilor 2015-2017, valoare fiind de 4%, 4,2% și respectiv 4%. În anul 2018 se atestă o schimbare semnificativă, valoare indicatorului scăzând pînă la 1,5%. Reprezentativitatea acestor indicatori în privința îmbunătățirii situației în regiune este îndoielnică, deoarece, în același timp are loc emigrarea semnificativă a populației din țară, fapt care duce spre scăderea ratei șomajului. Acest fenomen are aceeași influență și asupra indicatorului privind rata de ocupare, care a crescut din anul 2015 de la 37,3% la 42,3 în 2018.

În privința investițiilor în active materiale pe termen lung pe locuitor, situația în regiune nu este cea mai bună. Potrivit datelor BNS, din anul 2015 se a testă o creștere a acestui indicator de la 2 318,1 lei la 3359,2 lei în 2017, iar apoi o scădere bruscă pînă la 2769,3 lei în 2018. Aceeași situație se evidențiază și în investițiile capitale în zonele economice libere, acestea scăzînd cu mai mult de 2 ori, de la 327 600 mii lei în 2015, la 128 871 mii lei în 2017. Acești indicatori pot fi interpretați ca un indiciu al atractivității regiunii pentru afaceri dar, de asemenea, și pentru competitivitatea acestora: mai multe investiții înseamnă că regiunea este mai atractivă pentru afaceri. Totuși numărul întreprinderilor mici și mijlocii pe 1000 locuitori este în creștere, înregistrînd o cifră de 7,1 în anul 2015 și 7,9 în 2017.

Din cele menționate putem concluziona că, pe de o parte atractivitatea regiunii pentru investiții mai considerabile în ZEL și PI, din parte investitorilor locali și externi este scăzută, însă atitudinea și capacitățile locale de dezvoltare/deschidere a afacerilor proprii crește, deși lent.

La momentul raportării, ADR Centru implementează 1 proiect în domeniul infrastructurii de suport în afaceri finanțat de FNDR în sumă de 33 837 271,14 lei. De asemenea are loc continuarea proiectului „*Crearea noilor oportunități de afaceri prin cunoașterea sporită despre dezvoltarea afacerilor bazate pe protecția mediului înconjurător*” în parteneriat cu Consiliul Comitatului Östergötland, Suedia și Regiunea de Planificare Riga, Letonia în valoare de 57 500 euro.

Măsura 2.1 Sprijinirea dezvoltării urbane durabile

În anul 2020 a fost expediat spre analiză și propuneri Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova politici publice de dezvoltare urbană elaborată de MADRM. Ulterior procesului de avizare a documentul a fost aprobat de CNCDR. Documentul politicii publice presupune identificarea celor mai dezvoltate orașe din RM (Orhei și Ungheni în cazul RDC) care vor fi adăugător finanțati în scopul implementării proiectelor ce vor accelera dezvoltarea orașelor ulterior devenind poli de creștere și motor de dezvoltare a localităților adiacente.

Măsura 2.2 Dezvoltarea economiei regionale și diversificarea infrastructurii de afaceri

În perioada de raportare s-a aflat în proces de implementare proiectul „*Date deschise și GIS pentru dezvoltarea afacerilor și oportunități de creștere*” (eng. „*Open data and GIS for business development and growth opportunities*”), finanțat de Institutul Suedez. Scopul proiectului este preluarea și împărtășirea experienței de lucru cu datele deschise și GIS pentru asigurarea relevanței și exactității pe durată lungă cu scopul creării beneficiilor pentru antreprenoriat. Parteneriatul în cadrul acestui proiect a fost stabilit între County Administrative Board of Östergötland (Suedia), Universitatea din Linköping (Suedia), Agenția de Dezvoltare Locală și Regională ERKAS (Estonia) și Agenția de Dezvoltare Regională (Moldova). Majoritatea activităților din cadrul proiectului au fost amânate din cauza situației epidemiologice. O activitate realizată a fost elaborarea și diseminarea către structurile de sprijin a afacerilor din RD Centru a unui chestionar cu privire la nivelul de cunoștințe și necesități în domeniul datelor deschise.

Măsura 2.3 Dezvoltarea potențialului turistic al regiunii

RDC este cea mai dezvoltată regiune din punct de vedere al turismului (cu excepția mun. Chișinău), însă pînă în prezent cu un potențial imens nevalorificat. Potrivit BNS, în anul 2018 au existat 57 de structuri de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare, cifră care a scăzut nesemnificativ în comparație cu anul 2015 care a constituit în număr 59. Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare constituie aproximativ tot atît cît numărul acestora din toate celelalte regiuni de dezvoltare funcționale luate la un loc. Astfel în anul 2018 cifra a constituit 57 mii persoane, crescînd cu 6,2 mii comparativ cu anul 2015.

Din cele menționate putem concluziona că deși RDC datează o mai bună dezvoltare în domeniul turismului, totuși schimbări esențiale, începînd cu anul 2015, nu au fost înregistrate. Lunînd în vedere potențialul dezvoltare, în regiune este nevoie de consolidare a cunoștințele organizațiilor care se ocupă cu afacerile în domeniul turismului, precum și de investiții considerabile. În acest sens ADR Centru, cu scopul îmbunătățirii situației în regiune, la momentul raportării, implementează 3 proiecte cu finanțare din FNDR în valoare de 146 762 119,81 lei.

Pe 13 aprilie curent a fost semnat contractul de grant al proiectului *"Valorificarea și sporirea vizibilității patrimoniului cultural și istoric în cadrul rețelei transfrontaliere de muzee - Centre de Informare Turistică"*, finanțat în cadrul Programului Operațional Comun (POC) România - Republica Moldova 2014-2020, finanțat de Instrumentul European de Vecinătate (ENI). Proiectul este implementat de ADR Centru (beneficiar lider) în parteneriat cu Asociația de Dezvoltare a Turismului din Moldova și Asociația de Cooperare Transfrontalieră Euroregiunea „Dunărea de Jos”, România. Din cauza răspîndirii infecției Covid-19 și declarării stării de urgență pe întreg teritoriul R. Moldova, în perioada de pînă la 15 mai și ulterior declarării stării de urgență în sănătate publică, activitățile planificate pentru primele 3 luni ale proiectului au fost realizate parțial, acestea ținînd nemijlocit de managementul proiectului și de planul de informare și comunicare. În cazul în care starea de urgență în ambele țări va fi prelungită, unele evenimente/activități ale proiectului urmează a fi organizate în format online. Perioada de implementare a proiectului este 14 aprilie 2020 – 13 octombrie 2021, iar valoarea acestuia constituie 109 900 euro, dintre care bugetul Agenției constituie 56 460 euro.

Obiectivul specific 3: Consolidarea unei bune guvernante regionale

Măsura 3.1 Consolidarea capacităților actorilor locali și regionali responsabili de dezvoltarea regională

În perioada ianuarie-iunie 2020, Agenția de Dezvoltare Regională Centru a continuat aplicarea principiului de transparență și comunicare cu care și-a obișnuit publicul, difuzînd informațiile de interes public în timp util.

Astfel, activitatea agenției a fost reflectată atît pe pagina oficială www.adrcentru.md, rețele de socializare, cît și în sursele mass-media locale, regionale și naționale. Pentru răspîndirea informației

au fost utilizate diferite forme: comunicarea electronică, comunicarea directă, întruniri și vizite la proiecte, sesiuni de informare și materiale informative distribuite către părțile interesate. În scopul asigurării unei comunicări eficiente, agenția urmărește diversificarea instrumentelor de comunicare, utilizându-le în dependență de publicul-țintă, dar și specificul evenimentului. De asemenea, sînt întreprinse măsuri de sporire a interesului societății pentru subiectele de dezvoltare regională. În comunicatele emise de ADR Centru se insistă asupra beneficiilor obținute în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională și a impactului direct al acestora asupra publicului.

Principalele subiecte care au fost mediatizate pe parcursul perioadei de raportare au fost reprezentate de:

- vizite de lucru și monitorizare, precum și activități realizate în cadrul proiectelor în implementare;
- obiective construite în cadrul proiectelor;
- apeluri de propuneri de proiecte ale partenerilor noștri, anunțate pe site;
- activitatea ADR Centru – ședințe și vizite de lucru etc;
- activități importante desfășurate în parteneriat cu ADR Centru.

ADR Centru își propune ca și în continuare să fie depus efort maxim pentru a menține credibilitatea publicului din regiune față de domeniul dezvoltării regionale, dar și pentru a promova agenția și activitățile acesteia în vederea sporirii credibilității acesteia și a creșterii numărului persoanelor interesate de acest domeniu de activitate.

Din cauza situației epidemiologice din țară, nu au avut loc activități în acest domeniu.

3.1.2 Asigurarea managementului activității instituțiilor de dezvoltare regională

Asigurarea Secretariatului CRD

La sfîrșitul anului 2019 a avut loc procesul de selectarea a membrilor CRD din partea sectorului asociativ și privat.

În luna ianuarie 2020 a avut loc ședința de constituire a Consiliului Regional pentru Dezvoltare 2019-2023, în cadrul căreia au fost audiate și aprobate Raportul anual 2019 privind implementarea SDR și Planul de acțiuni pentru anul 2020. De asemenea a fost prezentat pentru discuții documentul politicii publice privind dezvoltarea urbană în RM.

Măsura 3.2 Promovarea potențialului de dezvoltare a RD Centru

3.2.1 Dezvoltarea rețelelor de informare și comunicare privind dezvoltarea regională

În perioada ianuarie-iunie 2020 Agenția de Dezvoltare Regională Centru a aplicat principiul de transparență și comunicare continuă, difuzînd informațiile de interes public în timp util. Astfel, activitatea ADR Centru a fost reflectată atît pe pagina oficială a agenției, rețele de socializare, cît și

în sursele mass-media locale, regionale și naționale. Pentru răspîndirea informației au fost utilizate diferite forme: comunicarea electronică, comunicarea directă, întruniri și vizite la proiecte, sesiuni de informare și materiale informative distribuite la diverse evenimente. În scopul asigurării unei comunicări eficiente, agenția urmărește diversificarea instrumentelor de comunicare, utilizîndu-le în dependență de publicul-țintă. De asemenea, sînt întreprinse măsuri de sporire a interesului societății pentru subiectele de dezvoltare regională. În comunicatele emise de ADR Centru se insistă asupra beneficiilor obținute în urma implementării proiectelor de dezvoltare regională și a impactului direct al acestora asupra publicului.

Principalele subiecte care au fost mediatizate pe parcursul perioadei de raportare au fost reprezentate de:

- vizite de lucru și monitorizare, precum și activități realizate în cadrul proiectelor în implementare;
- obiective construite în cadrul proiectelor;
- vizite de studiu ale colaboratorilor ADR Centru;
- Concursul de propuneri de proiecte ale partenerilor noștri, anunțate pe site;
- întrunirile CRD Centru;
- activitatea ADR Centru – ședințe și vizite de lucru etc;
- activități importante desfășurate în parteneriat cu ADR Centru.

În continuare vor fi depuse eforturi pentru menținerea credibilității publicului din regiune, dar și pentru a promova agenția și activitățile acesteia în vederea sporirii popularității ei și a creșterii numărului persoanelor interesate.

Măsura 3.3 Perfecționare sistemului de planificare și programare

În perioada de raportare MADRM a inițiat procesul de schimbare Manualului Operațional și a structurii ADR. Astfel din luna iunie 2020 a intrat în vigoare noua organigramă a Agenției, conform căreia a fost creată o nouă subdiviziune - secția Monitorizare și Evaluare, care în continuare va fi responsabilă de acumularea și structurarea indicatorilor de monitorizare a procesului de dezvoltare regională.

În cadrul proiectului „*Dezvoltarea regională în Moldova: Suport în implementarea strategiilor regionale folosind datele GIS*” s-a discutat despre inițiative partenerilor cehi de a desfășura vectorizarea hărților în format fizic pe domeniile gazificare/apa și sanitație/electricitate/telecomunicații. Prioritar sînt văzute rețelele de apă și sanitație pentru „orașele-poli de creștere” (Orhei și Ungheni) conform documentului „*Dezvoltarea Urbană în Republica Moldova*”. Din cauza situației epidemiologice din țară, discuțiile și deciziile referitor la acest proiect au fost amîinate.

Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

Cooperarea cu parteneri instituționali ai ADR Centru în domeniul dezvoltării regionale

Cooperarea cu ADR Senec-Pezinoc, Slovacia în primul semestru al anului curent a fost axată pe continuarea implementării în parteneriat cu primăria municipiului Strășeni a proiectului „*Sprijin în dezvoltarea gestionării apelor reziduale în Regiunea Centrală a Moldovei - o mai bună gestionare a apelor uzate pas cu pas / Support in development of waste water management in Moldovan Central Region- better waste water management step by step*”, finanțat din sursele SlovakAid (măsura 1.2)

Cooperarea a fost axată și pe participarea în cadrul apelului pe propuneri de proiecte lansat de Agenția Internațională de Dezvoltare a Slovaciei (SlovakAid) în perioada ianuarie-martie a.c. În parteneriat cu ADR Senec-Pezinoc și primăria orașului Ialoveni a fost elaborat și depus proiectul „*Apa potabilă în Ialoveni: Îmbunătățirea calității vieții în orașul Ialoveni prin îmbunătățirea accesului la Apă Potabilă și creșterea conștientizării în domeniul managementului apelor*”/ “*Drinking Water in Ialoveni: Improving the quality of life in Ialoveni Municipality through improved Access to drinking water and raised awareness about water management*”. Proiectul a fost aprobat spre finanțare și urmează a fi implementat în perioada octombrie 2020 – martie 2022. Valoarea proiectului constituie cca 220 000 euro.

Cooperarea cu Agenția de Dezvoltare Locală și Regională ERKAS Estonia a avut loc în cadrul proiectului „*Date deschise și GIS pentru dezvoltarea afacerilor și oportunități de creștere*”, finanțat de Institutul Suedez (Măsura 2.2).

Cooperarea cu Consiliul Comitatului Östergötland, Suedia a fost axată pe implementarea proiectului „*Date deschise și GIS pentru dezvoltarea afacerilor și oportunități de creștere*” în parteneriat cu Agenția de Dezvoltare Locală și Regională ERKAS (Estonia) și cu Universitatea din Linköping.

Principalul partener de dezvoltare cu care ADR Centru colaborează de mai mulți ani consecutiv este GIZ. În perioada de raportare au fost organizate mai multe ateliere de lucru la care s-au discutat următorii pași de colaborare reciprocă. Astfel pentru perioada 2020-2021 (12 luni) s-a agreat acordarea unui pachet de suport financiar pentru consolidarea capacităților membrilor CRD Centru.

Atragerea investițiilor pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare regională

În perioada de referință a fost elaborată și depusă o propunere de proiect în cadrul Apelului lansat de Agenția Slovacă de Dezvoltare și Cooperare Internațională (SlovakAid). Proiectul „*Apa potabilă în Ialoveni: Îmbunătățirea calității vieții în orașul Ialoveni prin îmbunătățirea accesului la Apă Potabilă și creșterea conștientizării în domeniul managementului apelor*” a fost aprobat spre finanțare. Detalii despre proiect sînt prezentate la măsura 1.2.

Identificarea partenerilor instituționali externi și celor de dezvoltare

Pe parcursul perioadei de referință a fost efectuată monitorizarea și analiza oportunităților financiare existente, care corespund priorităților de dezvoltare regională, printre cele mai relevante surse de finanțare sînt:

- Institutul Suedez (Strategia UE pentru Regiunea Mării Baltice și țările Parteneriatului Estic);

- Programul Transnational Dunarea 2014-2020;
- Agenția Slovacă de Dezvoltare și Cooperare Internațională (SlovakAid) ;
- Programul de Granturi Mici 2019, apelul anunțat de Ambasada Slovaciei;
- Agenția Ceha de Dezvoltare și Cooperare Internațională (CzechAid);
- Programul de granturi mici pentru anii 2019-2022 lansat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare SDC;

Provocări și riscuri

În perioada de raportare cel mai important impediment pentru implementarea politicii de dezvoltare regională, a fost situația pandemică globală care a afectat majoritatea activităților planificate pentru sem. I anul 2020.

Lecții învățate și Bune practici

Datorită situației pandemice colaboratorii ADR Centru au îmbunătățit capacitățile de utilizare a tehnologiilor moderne de comunicare în soluționarea problemelor de ordin lucrativ – operațional și asimilând un regimul de lucru la distanță.

Concluzii

Din cele descrise în raport, putem concluziona că majoritatea activităților ADRC au fost suspendate din cauza situației epidemiologice din țară, fapt ce a încetinit realizarea planului de activități pentru anul 2020. În perioada de raportare activitățile ce țin de comunicarea în cadrul proiectelor și a discuțiilor cu partenerii de dezvoltare, precum și achiziții au fost realizate la distanță în regim online.

La moment, în proces de implementare se află 19 proiecte, iar unul este finalizat. Suma totală valorificată constituie 42.195.507,94 mii lei și se referă la 6 proiecte.

Analizând indicatorii specifici pentru fiecare domeniu de intervenție putem constata că schimbările care au loc pe parcursul anilor nu sînt suficient de semnificative. Trendurile înregistrate, deși în mare parte sînt pozitive, totuși indică un ritm lent. Situația în regiunea nu este una satisfăcătoare, mai ales dacă comparăm valorile cu cele la nivel național. Acest fapt ne arată că nivelul de disparitate este foarte înalt, în special, comparînd cu cel al municipiului Chișinău. Un alt element ce confirmă această disparitate, este accesibilitatea serviciilor și utilităților publice în comparația urban – rural. Satele din RDC duc o mare lipsă în special la capitolul accesului la servicii de canalizare și managementul deșeurilor.

Pe măsura diminuării restricțiilor privind activitatea autorităților publice pe timp de pandemie, activitățile ADR Centru accelerează revenind treptat la regimul normal de lucru.

Director ADR

JARDAN, Viorel

ELABORAT:

CIUBOTARU Dinu-Cristian, specialist, Secția planificare și cooperare regională

SECRIERU Oleg, șef Secție managementul integrat al proiectelor

ZAGAICIUC Natalia, șef Secție administrativă

COORDONAT:

MALAI Igor, Șef Direcție politici de dezvoltare regională

TĂBĂCARU SERGIU, Șef interimar, Secția relații cu instituțiile de dezvoltare regională
